

eraan ontsnapt': die paradox zet Mulder altijd weer opnieuw tot een zoektocht voorbij het onderscheid tussen kijker en bekeken aan.

Tezamen met Maaïke Post publiceerde Mulder in 2001 het *Boek voor de elektronische kunst*. Het bevat een reeks algemene reflecties, naast interviews met Stellarc en andere spraakmakende kunstenaars (vroeger kompanen Geert Lovink is eveneens van de partij). Net als *Het fotografisch ongenoegen* is het media- en kunsttheorie in één, wat in het Nederlands taalgebied – en ook daarbuiten – ongewoon blijft. De combinatie resulteert helemaal niet in een hybride taal. Het is integendeel allemaal glashelder geformuleerd, met zeer veel aandacht voor de beschreven kunstwerken. Toch krijg je als lezer geen vat op Mulders geschriften, daarvoor mikken ze in al hun duidelijkheid te zeer op iets dat aan de taal ontsnapt. Op *het*.

Levende systemen eindigt met een evocatie van een landschap. Eerder gaf Mulder reeds te kennen dat hij een verwoed wandelaar is. Maar hij wandelt niet zomaar, de wandelaar wacht op het moment dat het landschap hem zal overvallen. Om dat ogenblik is het Mulder eigenlijk altijd te doen. Natuur, kunst, technologie: waar Mulder ook over schrijft, hij wil echtheid ervaren. Dat is een tautologie, want ervaring = echtheid. Maar die gelijkstelling is er wel in soorten. Ze kan binnen of buiten het mediaal regiem worden gegeneerd. De kunst doet het eerste, de weidse natuur het tweede. In beide gevallen verleidt het Mulder nogal eens tot neospiritualistische uitspraken, op de rand van New Age. Het is geen verwijt, enkel een vaststelling. Wat telt is dat het fysiek effect van een foto of een landschap in Mulders beschrijving doordendert. Woorden als mediaal substitueert voor de lichamelijke ervaring van het buitenmediale: Arjen Mulders essays thematiseren de paradox van alle belangrijke essayistiek. ●

'Na mijn biologiëstudie ben ik door toeval drie jaar filmrecensent geweest voor *De Waarheid*. Dat leidde er onvermijdelijk toe dat ik mij voor het beeld moest gaan interesseren. Nu had ik in mijn studietijd al veel films gezien, dus die interesse was er al, ook al omdat je als aankomend bioloog leert kijken en waarnemen. Dat vond ik trouwens het aantrekkelijke van die studie: überhaupt zien wat er te zien valt. Ik merk dat ik dat heb behouden. Als ik door een bos loop, zie ik vijf keer zoveel als mijn vrouw, die geen biologie heeft gedaan. Dat pure kijken, tja, ik denk dat ik daardoor ook zoveel van fotografie ben gaan houden. Want daar kan dat ook weer best: héél lang aandachtig naar iets kijken. Tijdens mijn biologiëstudie zat ik soms ook dagenlang naar onooglijke plantjes te turen.

Drie jaar lang was ik dus filmrecensent en zag ik zes-, zevenhonderd films per jaar. Een film dwingt je om met een bepaalde tijdsduur naar beelden te kijken en om daar specifieke verbanden tussen te leggen. Ik leerde mijzelf aan om er niet meer op te letten wat de regisseur wilde. Dat was lastig als je daarna het verhaal moest navertellen. Ik heb het nog altijd. Wanneer ik met mijn vrouw naar de film ga, snapt zij meteen het verhaal. Ik begrijp er nooit wat van, ik let daar gewoon niet op, ik kijk puur naar de beelden die er te zien zijn. Alleen films die echt iets met de beelden doen, zoals

Rudi Laermans

EEN GESPREK MET ARJEN MULDER

Media ervaring geloof

die van bijvoorbeeld Chantal Akerman, vind ik goed. De meeste films gaan niet over beelden maar over montage, over wat er niet te zien is. Dat genereert de spanning en het verhaal.

Filmkunde is een vak dat erom draait alles uit een film te halen wat er door een regisseur is ingestopt. Mediatheorie is veeleer de kunde om alles uit een film te halen wat er niet door de makers maar door het medium zelf werd ingelegd. Bij de fotografie is het net eender. Ik ben niet geïnteresseerd in wat een fotograaf allemaal in zijn foto's heeft weten te krijgen, ik wil weten wat er door de fotografie zelf is ingestopt. Dat is toch het hele verschil tussen mediatheorie en al die toegepaste kunsten. Die willen weten hoe je een beeld maakt, hoe je er gelaagdheid kan inbrengen, hoe je een bezienswaardig beeld opbouwt, hoe je de kijker zo gek kan krijgen om te menen dat het ergens over gaat, et cetera. Mediatheorie is daar niet in geïnteresseerd, wat erg schokkend is voor een filmmaker of een fotograaf.

Het noodlot van de fotografie

'Fotografie is heel anders dan theater. De fotograaf is het publiek van de foto, dat maakt een heel verschil uit. In het theater moet het publiek nog komen, terwijl de fotograaf door de lens kijkt en de foto ziet verschijnen. In die zin is de fotograaf de eerste kijker. De relatie tussen het verwachte publiek en het beeld is in